

Sygn. akt VIII U 1380/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 sierpnia 2018 roku

Sąd Okręgowy w Lublinie VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jolanta Węs
Protokolant:	starszy sekretarz sądowy Alicja Machnio

po rozpoznaniu w dniu 14 sierpnia 2018 roku w Lublinie

sprawy S. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do emerytury

na skutek odwołania S. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L.

z dnia 19 maja 2017 roku znak (...)

zmienia zaskarżoną decyzję i ustala S. K. prawo do emerytury od 1 kwietnia 2017 roku.

Sygn. akt VIII U 1380/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 19 maja 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 roku, poz. 1383) w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku Nr 8, poz. 43 ze zm.) odmówił S. K. prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych podając, iż wnioskodawca nie udowodnił wymaganego 25-letniego okresu składkowego i nieskładkowego (decyzja – k. 32 a.e.).

W odwołaniu od tej decyzji S. K. zakwestionował jej trafność, wnosząc o zmianę decyzji organu rentowego poprzez przyznanie mu prawa do emerytury z uwzględnieniem okresów zatrudnienia w (...) w E. od 1 kwietnia 1997 roku do 31 grudnia 1997 roku, od 1 stycznia 1998 roku do 15 czerwca 1998 roku, od 1 listopada 1998 roku do 15 grudnia 1998 roku, od 1 lutego 1999 roku do 15 marca 1999 roku (odwołanie – k. 2 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując argumentację leżącą u podstaw zaskarżonej decyzji. Podniósł, iż nie uwzględniono okresów zatrudnienia w (...) w E. od 1 kwietnia 1997 roku do 31 grudnia 1997 roku, od 1 stycznia 1998 roku do 15 czerwca 1998 roku, od 1 listopada 1998 roku do 15 grudnia 1998 roku, ponieważ wnioskodawca przedłożył zaświadczenie z zakładu pracy podające, że w/w okresach wykonywał pracę

na podstawie umowy o dzieło, od której nie były odprowadzone składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne (odpowiedź na odwołanie – k. 3-4 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

S. K. urodził się (...). W dniu 27 lutego 2017 roku złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury. We wniosku podał, że nie jest członkiem otwartego funduszu emerytalnego (wniosek – k. 1-3 a.e.).

Decyzją z dnia 21 marca 2017 roku organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury, ponieważ na wymagany 25-letni okres składkowy i nieskładkowy udowodnił on 18 lat, 10 miesięcy i 19 dni (decyzja k. 15 a.e.).

W dniu 1 kwietnia 2017 roku S. K. złożył wniosek o ponowne rozpatrzenie prawa do emerytury i zaliczenie pracy w gospodarstwie rolnym rodziców (wniosek k. 16 a.e.).

Zaskarżoną decyzją z dnia 19 maja 2017 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił S. K. prawa do emerytury z tytułu pracy w warunkach szczególnych. Organ rentowy przyjął za udowodnione na dzień 1 stycznia 1999 roku 24 lata, 1 miesiąc i 25 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 18 lat, 3 miesiące i 13 dni pracy w warunkach szczególnych. Do stażu pracy nie zaliczono okresu wykonywania pracy na podstawie umowy o dzieło od dnia 1 kwietnia 1997 roku do 31 grudnia 1997 roku, od 1 stycznia 1998 roku do 15 czerwca 1998 roku, od 1 listopada 1998 roku do 15 grudnia 1998 roku, ponieważ w okresach tych nie były odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne (decyzja – k. 32 a.e.).

S. K. w okresie od dnia 31 maja 1978 roku do dnia 18 kwietnia 1997 roku był zatrudniony w (...) w E. na stanowisku kierowcy ciągnika (świadczenie pracy w aktach osobowych k. 16 a.s.). Od dnia 19 kwietnia 1997 roku wnioskodawca nabył prawo do renty inwalidzkiej drugiej grupy inwalidów, a następnie do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, przysługującej do dnia 31 lipca 2020 roku (decyzje k. 24 t. I i k. 34 t. II a.r.).

W okresach od 1 kwietnia 1997 roku do 31 grudnia 1997 roku, od 1 stycznia 1998 roku do 15 czerwca 1998 roku, od 1 listopada 1998 roku do 15 grudnia 1998 roku, od 1 lutego 1999 roku do 15 marca 1999 roku wnioskodawca miał zawarte umowy zlecenia ze (...) w E., których przedmiotem był dozór (...) N. (umowy zlecenia k. 23 a.s.).

Wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniom społecznym z tytułu zawartych umów zlecenia, bo nie złożył wniosku o objęcie go takim ubezpieczeniem.

W powyższych okresach wnioskodawca pracę wykonywał w Zakładzie Usług i Produkcji, który zajmował się produkcją palet. Było tam zatrudnionych kilkanaście osób. W Zakładzie odbywała się obróbka drewna i zbijanie palet od podstaw. Część osób była zatrudniona na umowę o pracę na różnych stanowiskach w Spółdzielni, zaś pozostałe osoby były zatrudnione na umowę zlecenia. Wnioskodawca w okresach, na które były zawarte umowy zlecenia, wykonywał pracę codziennie. Praca była na 2 zmiany, tj. od 6 do 14 i od 14 do 22. Osoby zatrudnione na umowę o pracę i na umowę zlecenie pracowały tak samo, tj. codziennie w tych samych godzinach, podlegały służbowo kierownikowi Zakładu (...), który wydawał polecenia wszystkim, zarówno pracownikom jak i tym, z którymi zawarto umowy zlecenia. Stawki wynagrodzenia były również porównywalne. Wnioskodawca pracował też jako dozór punktu usługowego N.. Obowiązki wnioskodawcy polegały na tym, że wieczorem zapalał światło w punkcie, a rano gasił i otwierał bramę. Wnioskodawca mieszka w N. i rano jechał do punktu Spółdzielni w N. i gasił światło, a potem przyjeżdżał do E. i tam pracował przy zbijaniu palet w pełnym wymiarze czasu pracy. Produkcja palet była całoroczna. Wnioskodawca pracował przy zbijaniu palet na takich samych zasadach jak pracownicy (zeznania wnioskodawcy k. 10v, 26v, 32 a.s., zeznania świadków: M. P. k. 19v a.s., H. W. k. 19v-20 a.s., Z. S. k. 26v a.s., W. Z. k. 31v a.s.).

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o dowody z dokumentów znajdujących się w aktach ZUS, a także zeznania wnioskodawcy i świadków.

Sąd uznał za wiarygodne zeznania świadków M. P., H. W., Z. S. i W. Z.. Należy podkreślić, iż przesłuchani w sprawie świadkowie byli osobami obcymi dla wnioskodawcy i nie mieli żadnego powodu, by relacjonować zdarzenia niezgodnie

z ich rzeczywistym przebiegiem. Świadkowie z racji swoich obowiązków pracowniczych z czasu zatrudnienia w tym samym co wnioskodawca zakładzie pracy znali specyfikę czynności i charakter pracy S. K..

Sąd obdarzył również wiarą zeznania wnioskodawcy, jako, że były one jasne, spójne i logiczne, a przy tym znajdowały potwierdzenie w zeznaniach przesłuchanych w sprawie świadków oraz w zebranych dowodach z dokumentów.

Odwołanie jest zasadne.

Prawo do wcześniejszej emerytury dla osób zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, z uwagi na datę urodzenia wnioskodawcy, regulują przepisy art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. 2018, poz. 1270 ze zm.; dalej jako u.e.r.f.u.s.) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 roku Nr 8, poz. 43 ze zm.). Prawo do emerytury ubezpieczeni nabywają po osiągnięciu wieku przewidzianego między innymi w art. 32 u.e.r.f.u.s., jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 roku) spełnili enumeratywnie wyliczone przesłanki:

- posiadają okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn,

- legitymują się okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 u.e.r.f.u.s.

Jednocześnie w myśl art. 184 ust. 2 u.e.r.f.u.s., emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Zgodnie z § 2 ust. 1 powołanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Według § 3 cytowanego rozporządzenia, za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Natomiast § 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A do rozporządzenia, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn,

2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym, co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawca na dzień 1 stycznia 1999 roku udowodnił 24 lata, 1 miesiąc i 25 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 18 lat, 3 miesiące i 13 dni pracy w warunkach szczególnych.

Istota sporu w rozpoznawanej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia, jaki charakter miały umowy zawarte przez wnioskodawcę ze (...) w okresach od 1 kwietnia 1997 roku do 31 grudnia 1997 roku, od 1 stycznia 1998 roku do 15 czerwca 1998 roku, od 1 listopada 1998 roku do 15 grudnia 1998 roku, a w szczególności czy były to umowy zlecenia czy umowy o pracę.

Legalną definicję stosunku pracy ustawodawca zawarł w przepisie art. 22 § 1 k.p., zgodnie z którym przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem. W nawiązaniu do innych przepisów kodeksu pracy w literaturze i orzecznictwie

sądowym z zakresu prawa pracy przyjęto wykładnię pojęcia „praca” z art. 22 §1 k.p. rozumianego jako działalność: 1) zarobkowa (tj. wykonywana za wynagrodzeniem); 2) wykonywana przez pracownika osobiście; 3) mająca charakter powtarzalny, wykonywana na ogół codziennie, ewentualnie - w dłuższych odstępach czasu, nie będąca więc jednorazowym wytworem lub też jednorazową czynnością; 4) wykonywana na ryzyko pracodawcy, który na ogół dostarcza pracownikowi narzędzi do wykonywania pracy, ale też ponosi ujemne konsekwencje niezawinionych błędów popełnianych przez pracownika (tzw. ryzyko osobowe), jak również ponosi ryzyko gospodarcze i ekonomiczne związane z prowadzoną działalnością - musi więc np. płacić pracownikom za niezawinione przez nich przestoje, wypłacać odprawy w przypadku likwidacji stanowisk pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników itp.); 5) wykonywana pod kierownictwem pracodawcy; w praktyce oznacza to, że pracownik jest zobowiązany do stosowania się do poleceń pracodawcy - o ile są one zgodne z prawem i dotyczą pracy świadczonej przez danego pracownika (przepis art. 100 § 1 k.p.); pracownik zobowiązany jest w czasie pracy pozostawać do dyspozycji pracodawcy w zakładzie pracy lub w innym miejscu wyznaczonym przez pracodawcę (przepis art. 128 k.p.). Podporządkowanie pracownika w stosunku do pracodawcy dotyczy wyłącznie podległości organizacyjnej, nie ma natomiast zastosowania do sytuacji prawnej pracobiorcy, która jest określona postanowieniami umowy o pracę oraz bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa pracy (por. Tadeusz Zieliński, [w:] Kodeks pracy - komentarz pod redakcją Ludwika Florka, Dom Wydawniczy ABC, 2005, wydanie 4, s. 249 - 251).

Co do zasady umowa, której przedmiotem jest wykonywanie pracy, nie spowoduje powstania stosunku pracy w rozumieniu przepisu art. 22 § 1 k.p., jeśli nie spełnia choćby jednego z wyżej wymienionych wymogów.

W judykaturze częstokroć zwracano uwagę na trudności związane z rozgraniczeniem stosunków pracy oraz pewnych stosunków cywilnoprawnych, których przedmiot stanowi wykonywanie określonych czynności przez jedną ze stron. Wiele problemów stwarza w tym względzie odróżnienie stosunku pracy od stosunku nawiązanego na podstawie umowy o dzieło lub umowy zlecenia (ze względu na występowanie elementów wspólnych obydwu rodzajom kontraktów). Dominuje jednak pogląd, w myśl którego przy ustalaniu rodzaju stosunku prawnego łączącego strony należy posłużyć się kryteriami przewidzianymi w przepisie art. 65 k.c., stosowanymi w tym względzie za pośrednictwem art. 300 k.p. Zgodnie z ww. przepisem przy interpretowaniu umów należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Przepis ten ma zastosowanie także do kontraktów noszących cechy umów o pracę. Tak więc w sytuacjach spornych czy wątpliwych, o charakterze prawnym stosunku umownego łączącego strony winien decydować zgodny zamiar kontrahentów i cel umowy, jej nazwa nie ma w tym względzie większego znaczenia, aczkolwiek w pewnych sytuacjach sama nazwa umowy może wskazywać na to, jaki był zamiar stron umowy (por. cytowany wyżej wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1998 roku, sygn. akt: I PKN 191/98). Zaznaczenia wymaga, że wobec różnych cech charakterystycznych dla wykonywania zatrudnienia na podstawie umowy o pracę i umów cywilnoprawnych, dla oceny rodzaju stosunku prawnego istotne jest ustalenie, które z tych cech mają charakter przeważający (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 października 1999 roku, sygn. akt: I PKN 307/99, OSNAP z 2001 roku, z. 7, poz. 214; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 września 1998 roku, sygn. akt: I PKN 334/98, OSNAP z 1999 r., z. 20, poz. 646). Podkreśla się zarazem, że o zakwalifikowaniu umowy cywilnoprawnej jako umowy o pracę nie decyduje wyłącznie ani nazwa umowy, określająca ją jako umowę cywilnoprawną, ani też wskazujące na cywilnoprawny charakter formalne postanowienia umowy, ale przede wszystkim sposób jej wykonywania, a w szczególności realizowanie przez strony - nawet wbrew postanowieniom umowy - cech charakterystycznych dla stosunku pracy, które odróżniają zawartą i realizowaną umowę od innych cywilnoprawnych umów o świadczenie usług (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 1998 roku, sygn. akt: I PKN 532/97, OSNAP z 1999 roku, z. 3, poz. 81). Z poglądem tym należy się zgodzić. Często bowiem zgodny zamiar stron i cel umowy objawiają się nie w treści kontraktu (który zazwyczaj odpowiada kodeksowym wzorcom), lecz - w sposobie jego realizacji, odsłaniającym rzeczywiste intencje stron. Rzeczywisty sposób wykonywania określonego zobowiązania noszącego zarówno cechy umowy o pracę, jak i danej umowy cywilnoprawnej może przesądzać o uznaniu tej umowy - bądź to za umowę o pracę (gdy będzie ona wykonywana w sposób charakterystyczny dla stosunku pracy), bądź też za określoną umowę cywilnoprawną (kiedy zobowiązanie będzie wykonywane w sposób przewidziany przez przepisy regulujące dany typ umowy). Aby dokonać pełnej i

wszechstronnej oceny prawnej stosunku zobowiązaniowego łączącego strony – obok intencji stron umowy – należy zatem zbadać, w jaki sposób dana umowa była faktycznie wykonywana.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe, w tym przejrzyste i spójne zeznania wnioskodawcy oraz świadków, dostarczyło podstaw do uznania, że sporne umowy zawarte z wnioskodawcą były w rzeczywistości umowami o pracę.

Jak wynika bowiem z zebranego w sprawie materiału dowodowego wnioskodawca pozostawał z (...) w E. w spornych okresach w relacji zbliżonej do podporządkowania pracowniczego, obcemu umowie zlecenia. Zasada podporządkowania pracownika polega na obowiązku stosowania się do poleceń przełożonego, które pozostają w związku z wykonywaną pracą, tj. jej organizacją i przebiegiem. Ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika bowiem, iż wnioskodawca nie mógł wykonywać powierzonych mu prac w dowolnym, samodzielnie ustalonym czasie, nie mógł również swobodnie rozkładać czasu pracy potrzebnego jego zdaniem na wykonanie powierzonych obowiązków. Co istotniejsze, z zeznań wnioskodawcy i świadków wynika, że wnioskodawca, oprócz czynności związanych z dozorem (...) w N., co było przedmiotem umów zlecenia, codziennie pracował w Zakładzie Usług i Produkcji Spółdzielni przy zbijaniu palet. Pracę wykonywał po 8 godzin dziennie w tych samych godzinach co osoby zatrudnione na umowy o pracę. Z ustaleń stanu faktycznego wynikało również, że wnioskodawca był także zobligowany do wykonywania bieżących poleceń przełożonych tj. świadczenia pracy pod kierownictwem. Zainteresowany miał bezpośredniego zwierzchnika służbowego – kierownika W. Z., do którego poleceń się stosował.

Na koniec podkreślić także należy, że analogiczne prace jak wnioskodawca wykonywały osoby zatrudnione w (...) w ramach umów o pracę.

W związku z powyższym i na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1 u.e.r.f.u.s. okresy powyższe w łącznym wymiarze 1 rok i 9 miesięcy podlegają zaliczeniu do okresów składkowych. Okoliczność, że za sporne okresy nie zostały odprowadzone składki na ubezpieczenia społeczne nie ma znaczenia w niniejszej sprawie, bowiem obowiązek odprowadzania składek spoczywał na zakładzie pracy, na rzecz którego wnioskodawca świadczył pracę jako pracownik i niedopełnienie tego obowiązku nie może powodować dla niego negatywnych konsekwencji.

Tym samym w sposób niebudzący wątpliwości zostało ustalone, że na dzień wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS, tj. na dzień 1 stycznia 1999 roku, okres zatrudnienia wnioskodawcy wynosił ponad 25 lat.

Reasumując, wnioskodawca spełnił wszystkie przesłanki do przyznania mu prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu wykonywania pracy w warunkach szczególnych, a mianowicie:

- 1) ukończył 60 lat,
- 2) na dzień 1 stycznia 1999 roku udowodnił 25 lat ogólnego stażu pracy, w tym ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze,
- 3) nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego.

Mając na względzie powyższe okoliczności Sąd Okręgowy, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego, ustalając wnioskodawcy prawo do emerytury od dnia 1 kwietnia 2017 roku, tj. od miesiąca złożenia wniosku o emeryturę.